

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

**Brief aan de leden
T.a.v. het college en de raad**

informatiecentrum tel.
(070) 373 8393

uw kenmerk

bijlage(n)

betreft

ons kenmerk

datum

Bestuurlijke afspraken openbare
bibliotheekwerk en
conceptwetsvoorstel

BAOZW/U201300846
Lbr. 13/061

27 juni 2013

Samenvatting

De minister van OCW heeft een conceptwetsvoorstel stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) openbaar gemaakt. De wet zal naar verwachting in 2015 in werking treden. Het Rijk wordt verantwoordelijk voor de financiering van de digitale bibliotheek, die voor burgers zowel direct als via de lokale fysieke bibliotheek toegankelijk zal zijn. De uitname uit het gemeentefonds die zal plaatsvinden in verband met de centralisatie van de inkoop van e-content, waaronder e-books, is naar 2015 uitgesteld. In het kader van de meicirculaire 2014 zal u over het plafondbedrag en het groeipad daar naartoe een mededeling ontvangen. In conceptwetsvoorstel worden gemeenten niet verplicht gesteld om een lokale, fysieke bibliotheek te subsidiëren. Wel moet een bibliotheek aan een aantal verplichtingen voldoen om deel te nemen in het netwerk, waaronder aansluiting op de digitale infrastructuur en de ondersteuning van het onderwijs. De VNG zet zich in voor een beperking van de verplichtingen.

Bestuurders van de VNG en het IPO en de minister van OCW hebben op 10 april jl. Bestuurlijke afspraken openbare bibliotheekwerk 2013-2014 ondertekend. Dit om de periode tot inwerking treden van de Wsob in 2015 te overbruggen.

- Afgesproken is dat sluiting van een bibliotheek door een gemeente niet eerder geschiedt dan na overleg met de naburige (centrum)gemeente over de toegang van haar inwoners tot het lidmaatschap van de bibliotheek in de naburige (centrum)gemeente.
- Verder is afgesproken dat gemeenten bibliotheken zullen aansturen op de ondersteuning van digitaal lezen en dat gemeenten, tezamen met het Rijk en de provincies, zich inzetten voor leesbevordering en bestrijding van laaggeletterdheid.
- Er is geen afspraak gemaakt over de subsidiering volgens de zogenoemde instapniveaus (minimumniveaus naar aantal inwoners). De subsidiering moet in relatie staan tot het vermogen om de opgedragen taken uit te voeren.

Er is geen bezwaar tegen uitvoering van bibliotheekwerk door een commerciële aanbieder.
De gemeente is verantwoordelijk voor bewaking van de kwaliteit en voor de opdrachtformulering aan de bibliotheek. Een (te) beperkte opdracht zal bij aanneming van de Wsob ertoe kunnen leiden dat de bibliotheek niet kan deelnemen in het stelsel.

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Aan de leden

informatiecentrum tel. (070) 373 8393	uw kenmerk	bijlage(n)
betreft Bestuurlijke afspraken openbare bibliotheekwerk en conceptwetsvoorstel	ons kenmerk BAOZW/U201300846 Lbr. 13/061	datum 27 juni 2013

Geacht college en gemeenteraad,

Hierbij informeren wij u over het conceptwetsvoorstel stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen en de Bestuurlijke afspraken openbare bibliotheekwerk 2013-2014, die bestuurders van de VNG en het IPO en de minister van OCW onlangs hebben ondertekend. Verder lichten wij u in over ons standpunt over commercieel bibliotheekwerk.

Ontwerpwet Stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen

De minister van OCW heeft het conceptwetsvoorstel stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) openbaar gemaakt. Dit is gebeurd in het kader van de (internet)consultatie. Voor de volledige tekst zie <http://www.vng.nl/onderwerpenindex/cultuur-en-sport/bibliotheekwerk/nieuws/ontwerpwet-stelsel-openbare-bibliotheekvoorzieningen>

Na verwerking van de reacties uit de consultatie, van het advies van de Raad voor Cultuur en de Raad van State zal het wetsvoorstel dit najaar aan de Tweede Kamer worden aangeboden. De beoogde invoeringsdatum van de wetgeving is 1-1-2015. Dat is twee jaar later dan aanvankelijk gepland.

De Wsob moet de bepalingen over het openbare bibliotheekwerk in de Wet op het specifieke cultuurbeleid, die geen rekening houden met de digitale ontwikkeling, gaan vervangen. Het conceptwetsvoorstel staat in lijn met de visie op het bibliotheekstelsel geschetst door de toenmalige staatssecretaris voor cultuur in de beleidsbrief die op 7 december 2011 aan de Tweede Kamer (Tweede Kamer, 2011-2012, 28330, nr. 51) is gestuurd. U bent hierover door ons

geïnformeerd bij ledenbrief van 25 april 2012 (Lbr. 12/041). In de brief van OCW was aangekondigd dat er één landelijke digitale bibliotheek zal komen, waarin een aantal bestaande digitale bibliotheekvoorzieningen zal worden gebundeld en die verbonden zal worden met de lokale bibliotheken via een digitale infrastructuur. Het Rijk wordt verantwoordelijk voor de digitale bibliotheek, de gemeenten blijven verantwoordelijk voor de lokale fysieke bibliotheek en de provincies voor ondersteuning daarvan.

Bibliotheeknetwerk

Het conceptwetsvoorstel neemt bibliotheekvoorzieningen, die onderling verbonden zijn in een netwerk als uitgangspunt. De lokale bibliotheken, de provinciale ondersteuningsinstellingen, de landelijke digitale bibliotheek en de Koninklijke Bibliotheek (KB) vormen tezamen één netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen. De drie overheden zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het bibliotheeknetwerk en bevorderen dat een door hen bekostigde of in stand gehouden openbare bibliotheekvoorziening aan deze verplichtingen voldoet.

Digitale bibliotheek

Burgers zullen zowel direct als via de lokale bibliotheek toegang kunnen krijgen tot de digitale bibliotheek. De KB wordt verantwoordelijk voor het in stand houden van de digitale bibliotheek, waarin onder meer de stichting Bibliotheek.nl, die de openbare bibliotheeksector bedient, zal opgaan. De KB verricht de inkoop van e-content ten behoeve van de digitale bibliotheek op basis van de wensen van de openbare bibliotheeksector. Daarnaast wordt de KB verantwoordelijk voor de uitvoering van de stelseltaken (onderzoek, innovatie) die nu worden uitgevoerd door het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB).

Lokale bibliotheken

Het conceptwetsvoorstel legt geen verplichting op aan gemeenten om een bibliotheek in stand te houden. Gemeenten behouden de mogelijkheid om een jeugdcontributie in te stellen. Wel is vastgelegd welke functies een bibliotheekvoorziening in elk geval moet vervullen en aan welke verplichtingen de bibliotheek moet voldoen, om deel te nemen aan het bibliotheeknetwerk.

De drie functies waaraan de bibliotheek wettelijk zal moeten voldoen zijn:

- Het ter beschikking stellen van kennis en informatie
- Het bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie
- Het bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur.

Deze functies worden tezamen aangeduid als 'lezen, leren en informeren'. De functies 'ontmoeting en debat' en 'kunst en cultuur' worden geacht hiervan te zijn afgeleid en worden niet met name genoemd.

Om aan het netwerk deel te nemen moet de bibliotheekvoorziening aan een aantal verplichtingen voldoen, te weten:

- Het gebruik maken van de nationale bibliotheekcatalogus
- de aansluiting op de digitale infrastructuur
- deelname aan het interbibliothecaire leenverkeer (IBL)
- het werken binnen het raamwerk van een door de bibliotheken gezamenlijk op te stellen en door de KB vast te stellen collectieplan
- het ondersteunen van het onderwijs en
- het gericht zijn op innovatie

Voor een deel betreft het hier zaken die al worden uitgevoerd door alle bibliotheken, zoals het IBL. Met name de verplichting om ondersteuning te bieden aan het onderwijs vormt een nieuw accent in de inzet van de bibliotheek. Het nieuwe landelijke collectieplan moet een raamwerk bieden voor lokale bibliotheken om efficiënter te werk te gaan bij de inkoop van collecties en een kader voor de afstemming van digitale en papieren boeken.

De bibliotheekvoorziening moet aan alle verplichtingen voldoen. Indien dat niet het geval is, kan ze als uiterste sanctie worden uitgesloten van het stelsel. Ze zal dan niet aangesloten kunnen zijn op de digitale bibliotheek, gebruik kunnen maken van het interbibliothecaire leenverkeer en deel hebben in landelijke gecoördineerde innovatie.

Advies Raad voor Cultuur

De Raad voor Cultuur heeft een advies over het conceptwetsvoorstel uitgebracht. De raad schrijft onder meer dat lokale bibliotheken in het wetsvoorstel nog te veel beschouwd als klassieke uitleencentra van boeken. Er moet een meer toekomstbestendige omschrijving van de taak van lokale bibliotheken komen, om het belang dat een openbare bibliotheekvoorziening voor (de inwoners) van een gemeente heeft te verduidelijken. De publieke waarden van de bibliotheek (evenwichtigheid, pluriformiteit, kwaliteit, onafhankelijkheid en toegankelijkheid) dienen te worden uitgewerkt en er moet een verbinding worden gelegd met maatschappelijke domeinen zoals onderwijs, media, erfgoed, cultuureducatie of volwasseneneducatie. Daarnaast zal voor een duurzame uitvoering van de bibliotheekfuncties op lokaal niveau ruimte moeten zijn voor innovatie en zal minder het accent moeten worden gelegd op de (afnemende) uitleen van 'fysieke' boeken. De invulling van de bibliotheekfuncties vraagt om maatwerk, passend bij de lokale situatie.

VNG reactie

Aan de publicatie van het conceptwetsvoorstel is intensief overleg met VNG en IPO voorafgegaan. Wij zijn op hoofdlijnen positief over het conceptwetsvoorstel, met name over vastleggen van een structurele taak van het Rijk in de digitale bibliotheek. Het conceptwetsvoorstel legt echter bibliotheekfuncties en een veelheid van netwerkverplichtingen vast. Veel gemeenten zijn bezig met herstructurering van het bibliotheekwerk, dat door de technologische ontwikkelingen met een dalend aantal leden en uitleningen te maken heeft. Juist nu moet diversiteit in de inrichting van de bibliotheek de ruimte krijgen en kunnen worden geëxperimenteerd. Wij hebben de minister van OCW daarom laten weten dat de wet flexibel moet zijn om de inhoudelijke transformatie van het bibliotheekwerk ruimte te geven én om zoveel mogelijk bibliotheekvoorzieningen binnen het stelsel te houden. Het voorschrijven van uniformerende verplichtingen draagt daar niet aan bij. Daarnaast moet de meerwaarde van een landelijk collectieplan worden aangetoond.

Wij zijn het verder eens met de Raad voor Cultuur dat lokale bibliotheken in conceptwetsvoorstel nog te veel vanuit oude taakvervulling worden benaderd. Een toekomstbestendige positionering van de fysieke bibliotheek is, zoals de raad constateert, gebaat bij zoveel mogelijk ruimte voor innovatie en dus voor maatwerk. Het is daarom wenselijk het aantal wettelijke verplichtingen te beperken, en niet verder uit te breiden. Verplichtingen moeten bijdragen aan de duurzame positionering van de lokale bibliotheek. Het benoemen van de publieke waarden die de openbare bibliotheek vertegenwoordigt, kan bijdragen aan verheldering van de toegevoegde waarde van de bibliotheek voor de burger.

Uitname gemeentefonds in 2015

De inkoop van e-content is thans een lokale verantwoordelijkheid, die via omslaggelden van de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) over haar leden wordt bekostigd. Bij aanneming van de Wsob komt deze verantwoordelijkheid bij het Rijk te liggen. In 2015 zal in verband met deze centralisatie van de inkoop van e-content een nader te bepalen bedrag volgens een groeipad worden onttrokken aan het gemeentefonds. OCW zal deze middelen beschikbaar stellen aan de KB, die op voordracht van lokale bibliotheken de inkoop zal verrichten. VNG, OCW en BZK hebben hierover in 2011 overeenstemming gevonden. De exacte omvang van de uitname en het groeipad daarnaar toe moeten nog worden bepaald. Dat zal gebeuren aan de hand van actuele informatie over de verwachte marktontwikkelingen. In het voorjaar van 2014 zal het besluit hierover worden medegedeeld in het kader van de meicirculaire van het Gemeentefonds. De uitname zal te zijner tijd in mindering gebracht kunnen worden op de subsidie aan de lokale bibliotheek.

Bestuurlijke afspraken openbare bibliotheekwerk 2013-2014

Tot dusver hebben de drie bij bibliotheken betrokken overheden via convenanten hun rollen, ambities en inzet gereguleerd. Het laatste convenant, de Bibliotheekcharter 2010-2012 is op 31-12-2012 geëxpireerd, terwijl de nieuwe Wsob pas in 2015 van kracht zal worden. Om de tussenliggende periode te overbruggen zijn Bestuurlijke afspraken openbare bibliotheekwerk 2013-2014 gemaakt. Het gaat hier om een collectieve inspanningsverplichting die door de gemeenten (vertegenwoordigd door de VNG) met het Rijk en de provincies (vertegenwoordigd door het IPO) aangegaan is. De volledige tekst is te vinden op het VNG net <http://www.vng.nl/onderwerpenindex/cultuur-en-sport/bibliotheekwerk/nieuws/afpraak-overheden-de-bieb-toegankelijk-voor-iedereen>

De Bestuurlijke afspraken sluiten aan op de agenda van sector zoals vastgelegd in de branchestrategie van de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB)¹. In de branchestrategie nemen de ondersteuning van de digitale ontwikkeling, nauwere samenwerking tussen de bibliotheken en het stimuleren van ondernemerschap belangrijke plaatsen in.

Afgesproken is dat het ministerie van OCW verder zorg draagt voor het beheer en de ontwikkeling van de landelijke digitale bibliotheek en de voorbereiding van de implementatie van het wetsvoorstel. De provincies ondersteunen de lokale bibliotheken met een basispakket bestaande uit interbibliothecair leenverkeer, afstemming van collecties, netwerkvorming en implementatie van innovaties aansluitend op de agenda van het SIOB.

Inzet gemeenten

De gemeenten zullen er voor zorg dragen dat:

- 1. Lokale bibliotheken aangesloten zijn en blijven op de landelijke digitale bibliotheek en daarvoor deelnemen aan de digitale infrastructuur, de nationale bibliotheekcatalogus en het datawarehouse.*
- 2. Lokale bibliotheken hun financiële bijdrage aan de inkoop van e-content voor de landelijke digitale bibliotheek continueren en uitbreiden in overeenstemming met de ontwikkelingen in het aanbod. Voor het welslagen van de digitaliseringslag is van belang om de ontwikkeling tot 2015 niet stil te laten vallen. Gedurende de overgangsjaren moet het budget voor e-content verder kunnen uitgebreid. De VOB heeft besloten de omslaggelden*

¹ Zie voor de tekst van notitie 'de Bibliotheek levert waarde' <http://www.debibliotheken.nl/de-branche/strategie-2012-2016/de-bibliotheek-levert-waarde/>

ten behoeve van e-content te verdubbelen van €0,20 in 2012 via €0,30 in 2013 naar €0,35 in 2014.

3. *Digitaal lezen door lokale bibliotheken wordt gestimuleerd en ondersteund.* De bibliotheek moet beleidsmatig worden opgedragen om de leden van de bibliotheek te ondersteunen bij het lezen van e-content. Dit is een noodzakelijk, aan de digitalisering flankerend beleid en figureert in de VOB branchestrategie.
4. *Iedere burger toegang heeft tot en lid kan worden van een bibliotheekvoorziening. Sluiting van een bibliotheek door een gemeente geschiedt niet eerder dan na overleg met de naburige (centrum)gemeente over de toegang van haar inwoners tot het lidmaatschap van de bibliotheek in de naburige (centrum)gemeente.* De vrije toegang tot informatie en literatuur staat in een (klein) aantal gemeenten onder druk door sluiting van de bibliotheek. Burgers kunnen altijd toegang krijgen tot een bibliotheek, maar voor het lenen van materialen is het lidmaatschap benodigd. Bibliotheken voeren een eigen beleid als het gaat om de toegang tot het lidmaatschap en zullen niet automatisch aan burgers woonachtig buiten het werkgebied toegang daartoe bieden en mogelijk aan het lidmaatschap aangepaste voorwaarden willen stellen. Hierover moet vooraf een afspraak worden gemaakt tussen de betrokken gemeenten en de bibliotheken. Zo wordt voorkomen dat de voorziening in de buurgemeente wordt overvallen door een toeloop vanuit de regio, die vervolgens als lid worden geweigerd. Ook heeft de sluiting van een vestiging van een regionaal opererende bibliotheek gevolgen voor de financieringsstructuur. De overheadlasten voor de gemeenten die blijven deelnemen in de voorziening zullen relatief toenemen. Het getuigt van collegiaal bestuur om met de samenwerkingspartners te overleggen en alternatieven te verkennen vóór door de gemeenteraad een besluit tot sluiting wordt genomen.

Gezamenlijke inzet: leesbevordering en bestrijding laaggeletterdheid

In de Bestuurlijke afspraken is vastgelegd dat de overheden zich gezamenlijk zullen inzetten voor leesbevordering en de bestrijding van laaggeletterdheid.

Het ministerie van OCW investeert onder meer in het programma Kunst van lezen, uitgevoerd door de bibliotheken en de Stichting Lezen. BoekStart (gericht op 0-4 jarigen) en de Bibliotheek op school (gericht op samenwerking met het primair onderwijs) zijn onderdelen van dit programma. De lokale bibliotheken borgen deze programma's door het opzetten van strategische leesbevorderingnetwerken. Het SIOB en de Stichting Lezen organiseren samen met de Provinciale Serviceorganisaties in 2013 en 2014 een reeks provinciale conferenties over nieuwe

samenwerkingsstrategieën op het gebied van leesbevordering. De conferenties zijn bedoeld voor wethouders, gemeenteambtenaren, schoolbesturen, directies van kinderopvang en scholen voor het primair onderwijs en bovenschoolse besturen. In de conferentie krijgen deelnemers te horen hoe de aanpak werkt en wat deze oplevert en informatie o.a. over hoe de gemeente de ketensamenwerking kan stimuleren. Voor meer informatie en de data verwijzen wij naar het VNG net.

Op 16 mei jl. heeft de minister van OCW bekend gemaakt dat gemeenten de keuzevrijheid krijgen bij de inkoop van taal- en rekenonderwijs voor laaggeletterde volwassenen. Gemeenten zijn niet meer verplicht om dit type onderwijs af te nemen bij een Regionaal Opleidingscentrum. Het staat vrij om in zee te gaan met andere aanbieders. Ook bibliotheken kunnen hiervoor een aanbod formuleren. OCW werkt aan een nadere uitwerking van dit besluit. Deze wordt begin van de zomer verwacht.

Instapniveaus niet langer verplicht

In het kader van de Bibliotheekcharter 2010-2012 was een afspraak gemaakt om de subsidie aan de lokale bibliotheken op minstens het niveau van de zogenoemde instapniveaus (€ 11, € 12 en € 15 afhankelijk van het aantal inwoners in de gemeente, exclusief huisvesting) te handhaven. In het kader van de Bestuurlijke afspraken 2013-2014 is hierover geen nieuwe afspraak gemaakt. Bij het bepalen van de hoogte van de financiering aan de bibliotheek is van belang na te gaan of de bibliotheek in staat is aan de (toekomstige) wettelijke bepalingen voor deelname aan het netwerk (zie boven) te voldoen.

Commercieel bibliotheekwerk

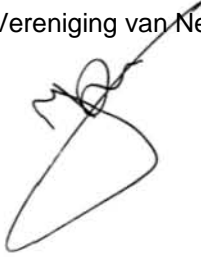
De gemeente Waterland heeft het bibliotheekwerk per 2014 gegund aan een commercieel bedrijf. Dit bedrijf bood al eerder bibliobusdiensten aan, hoofdzakelijk in opdracht van een aantal openbare bibliotheken. De opdracht van de gemeente Waterland beperkt zich tot de functies 'lezen en informeren' en 'ontmoeting'. Op verzoek van de VOB hebben wij hierover een standpunt ingenomen. Wij maken geen bezwaar tegen de toetreding van een commerciële aanbieder op de bibliotheekmarkt en vinden het wenselijk dat deze wordt gecertificeerd; al wordt maar een deel van de gebruikelijke taken van een bibliotheek daardoor verricht.

Overigens ligt in de bewaking van de kwaliteit een verantwoordelijkheid van de aanbestedende gemeente. Het is ook aan de gemeente om de opdracht te formuleren aan de bibliotheek. Een (te) beperkte opdracht zal bij aanneming van de Wsob ertoe kunnen leiden dat de bibliotheek niet kan deelnemen in het stelsel.

Informatieve bijeenkomst(en)

Het openbaar bibliotheekwerk is sterk in beweging. Wij hebben het voornemen tezamen OCW eind 2013 - begin 2014 (een) informatieve bijeenkomst(en) over de bestuurlijke afspraken, het wetsontwerp en andere actuele onderwerpen te organiseren. U ontvangt te zijner tijd daarover meer informatie en een uitnodiging.

Hoogachtend,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized loop and a smaller loop above it, with a long horizontal stroke extending to the right.

J. Kriens
Voorzitter directieraad

Deze ledenbrief staat ook op www.vng.nl onder brieven.